

در میان برنامه‌های خانواده‌محور تلویزیون، مسابقه کودک شو تنها برنامه‌ای است که از یک ستاره به عنوان مجری استفاده می‌کند و این اتفاق در دیده شدن آن، سهمی بسزاداشته است اما همه ماجرا هم این نیست

مروری بر چند برنامه خانواده محور تلویزیون

چند خانواده محترم

فاطمه ترکاشوند
روزنامه‌نگار

برنامه‌های خانواده‌محور تلویزیون را با برند برنامه‌های ترکیبی به یاد می‌آوریم در حالی که در دهه ۹۰ موضوع خانواده با قالب‌های متفاوت‌تری مورد توجه برنامه‌سازان قرار گرفته است. حرکت به سمت رئالیتی شوها، مسابقه‌ها و برنامه‌هایی که رویکرد پوشش دادن به زیست خانواده‌ها در سراسر شهرهای کشور را مورد توجه قرار دهد، حالا قالب بیشتر برنامه‌های خانواده‌محور تلویزیون را می‌سازد. هرچند بین این قالب‌ها هیچ وقت رقابت نیست و همه آنها در کنار هم معنا می‌یابند و هر یک هم مخاطبان و علاقه‌مندان خود را دارند اما تبدیل شدن ارتباط یک سویه برنامه‌ها به ارتباطی دوسویه که در آن خانواده‌ها، خودشان را در آینه تلویزیون ببینند، البته سختی‌های بیشتری دارد؛ اما بدون شک از جهت جذابیت و بازنمایی واقعیت‌ها، دستاوردهای غیرقابل انکاری هم داشته است. حالا خانواده‌ها می‌توانند مساله الگوی ایرانی-اسلامی تربیت را به عنوان زیرمتن بسیاری از برنامه‌های تلویزیونی دریافت کنند، بدون آن که با بحث‌های سنگین و خسته‌کننده مواجه باشند. در این مطلب برنامه‌های خانواده‌محور تلویزیون را مرور کردیم.

به خانه برمی‌گردیم

شبکه ۵ / شروع پخش: سال ۷۷

مجریان: محمد نظری، زینب پورابراهیم، راحله امینیان، قاسم بی‌نیاز، ژیلدا امیرشاهی، حسین مولایی، المیرا سماوات و مسعود روشن پژوه

زمان پخش: شنبه تا پنجشنبه ساعت ۱۷

شبکه پنج سیما در سال‌های دهه ۷۰ شبکه‌ای نو با رویکردهای تازه بود که مخاطبان فضای متفاوت و جدیدی را در آن تجربه می‌کردند و عنوان «شبکه تهران» به این درک جدید از کارکرد شبکه‌ها، دامن می‌زد. حالا این شبکه‌ای که متناسب با فضای اجتماعی کلانشهری چون پایتخت ایجاد شده بود، دومین برنامه خانواده‌محور موفق تلویزیون را به سیمای عرضه کرد. به خانه برمی‌گردیم هم ساختار برنامه‌های ترکیبی صبحگاهی و البته سیمای خانواده را تکرار کرد با این تفاوت که موضوعات و رویکردهای آن، به روزتر بودند و تلاش داشتند بیشتر به سمت نسل جدید خانواده‌ها و جوانان حرکت کنند. انتخاب نام منحصر به فرد به خانه برمی‌گردیم هم به همین زاویه دید برمی‌گشت و نیازهای روز جامعه را متناسب با چالش‌های فضای اجتماعی نسل جدید جست‌وجو می‌کرد. تنوع آیت‌ها، پرداختن به چالش‌های روز خانواده‌ها در ارتباط میان همسران و فرزندان و البته بخش‌های هنری متنوع‌تری که مورد توجه بانوان خصوصاً زنان خانه‌دار قرار گرفت از مختصات بود که به خانه برمی‌گردیم به برنامه‌های مشابه قبلی می‌افزود تا خود را از آنها متمایز سازد. به خانه برمی‌گردیم از ابتدا بیشتر در دکور و فضاسازی به سمت بازنمایی فضای صمیمانه خانواده حرکت کرد و از همین رونق زنان به نسبت برنامه مشابهش در شبکه یک سیما، پررنگ‌تر شد. استفاده از مجریان خانم در همه بخش‌ها به همراه مجری آقا، مشارکت همزمان بیشتری را در فضای خانه به ذهن مخاطبان متبادر می‌کرد. توجه به این نکته هم بد نیست که در آغاز این برنامه‌ها، مجریان جوانانی سی و چندساله بودند که می‌توانستند با مخاطبان ارتباط بهتری برقرار کنند؛ هرچند با گذشت دو دهه، چهره‌های آنها سالخورده‌تر شده و احتمالاً وقت آن باشد که تغییری در مجریان و فرم برنامه رخ دهد.

خانواده باحال

شبکه نسیم / شروع پخش: ۹۶-۹۷

مجری: رضا رودکی

زمان پخش: شنبه تا چهارشنبه ساعت ۲۱

«خانواده باحال» رئالیتی شویی است که با دغدغه محوری خانواده سراغ مخاطبان می‌رود تا آنها را در تهیه و تولید یک برنامه با نشاط درباره مسائل خانواده‌ها، مشارکت دهد. این مسابقه اما روی موضوع خاصی تمرکز ندارد و طراحی آن بیشتر روی آیت‌های بازی‌های طنز و جالب صورت گرفته است. درواقع در این برنامه که حالت رقابتی دارد، هدف از این فعالیت‌ها عمدتاً آموزش بازی‌هایی است که می‌توان آنها را با اعضای خانواده یا در مهمانی‌ها انجام داد و ساعات مفرحی ایجاد کرد. خانواده باحال در سال ۹۶ به دنبال پایان فصل اول برنامه کودک شوروی آنتن شبکه نسیم رفت اما پس از پایان فصل اول آن در سال ۹۷ علی‌هنرور، تهیه‌کننده برنامه اعلام کرد به علت درگیری در تولید برنامه دیگر تلویزیونی ضبط متوقف شده و پس از چند ماه توقف دوباره تولید آن با تغییراتی آغاز خواهد شد.

سیمای خانواده

شبکه یک / شروع پخش: سال ۷۳

مجریان: هرمز شجاعی مهر، فاطمه بیدمشکی، شعله قهرمانی، محمد سلیمی، علی اسدی، زهرا شوقی، شیرین صمدی و زهرا خاتمی‌راد

زمان پخش: شنبه تا پنجشنبه ساعت ۱۲ و ۳ دقیقه

سیمای خانواده قدیمی‌ترین برنامه خانواده‌محور تلویزیون که تاکنون پایدار مانده است. هرچند ساختار این برنامه، شکلی کاملاً سنتی دارد و این ساختار در طول بیش از ربع قرن پخش این برنامه، کمتر دچار تغییرات اساسی شده اما همواره مورد توجه خانواده‌ها بوده و مخاطبش را از دست نداده است. ایجاد تنوع در موضوعات آیت‌ها از آشپزی گرفته تا بخش‌های معارفی و روان‌شناسی و تربیت کودک و آموزش هنجارهای زناشویی، مهم‌ترین عامل موفقیت سیمای خانواده است و هرچند که ممکن است اتفاقی متعارف و مرسوم به نظر برسد؛ اما شکست خوردن بسیاری از برنامه‌های مشابه در شبکه‌های مختلف نشان می‌دهد به دست آوردن این میزان تنوع و قدرت در عین سادگی، کار آسانی نیست.

دورت بگردد ایران

شبکه افق

زمان پخش: شنبه تا پنجشنبه ساعت ۱۷ و ۳۰ دقیقه

نام منحصر به فرد برنامه دقیقاً عین هدف و ساختاری است که دنبال می‌کند. «دورت بگردد ایران» سراغ سخت‌ترین مدل برنامه تلویزیونی رفته و البته به خوبی هم از پس ایجاد جذابیت در آن برآمده است. فرض کنید یک خانواده همراه کودکانش در سنین نه‌ایتاً ۹ سالگی به دور ایران سفر کنند و مهمان خانواده‌های مختلف در سراسر ایران شود. برنامه‌ای که با تمام سختی‌هایش، حالا به فصل دوم رسیده و بازپخش آن در شبکه نهال هم آغاز شده است.

موضوع خانواده را در پیوند با هویت ملی، اقلیم جغرافیایی ایران و ارتباط با طبیعت به نمایش می‌گذارد که بدون تردید وجه تمایز آن با همه برنامه‌های خانواده‌محور تلویزیون است. حسن حبیب‌زاده، تهیه‌کننده این مجموعه مستند درباره آن می‌گوید: «از اول سال

تجربه سفر با خانواده‌ها را داشتیم. پنج سفر با خانواده‌ها به جای جای ایران رفتیم. اعتقاد داشته و داریم که جای این اتفاق خالی بود، اما جای خالی خانواده‌ها در سفر احساس می‌شد.»
نفس «سفر کردن» در این برنامه، مساله‌ای محوری است و هرچند در همه برنامه‌هایی که برپایه گردشگری است غالباً یک مرد و یک کوله‌پشتی محوریت دارد تا برنامه را چابک و قابل تولید کند، «دورت بگردد ایران» گزینه سخت را انتخاب کرده و نه تنها با خانواده بلکه همراه فرزندان کودک این سفر کردن را انجام داده است. در کنار سفر، ایرانگردی در پیوند با مساله هویت ملی در خانواده‌ها مطرح می‌شود که به تمایز ساختاری آن قدرت می‌بخشد.